

APOTEKS- AVTAL

Anvisningar till läkare och apotek

Finlands Apotekareförbund, uppdatering 1_2025

APOTEKSAVTAL

Anvisningar till läkare och apotek

APOTEKSAVTAL – ANVISNINGAR TILL LÄKARE OCH APOTEK

1 Allmänt om apoteksavtal

Apoteksavtalet har visat sig vara ett fungerande hjälpmedel i situationer där normal expedition av läkemedel inte lämpar sig för patienten. Avtalet främjar patientens motivation till behandlingen och hjälper hälsovårdspersonalen i genomförandet av behandlingen.

1.1 Vad är ett apoteksavtal?

Med apoteksavtal avses en skriftlig överenskommelse som ska hjälpa patienter som får systematisk läkemedelsbehandling mot drog- eller läkemedelsberoende, vanligtvis i avvänjningssyfte. Avtalet kan också användas i förebyggande syfte för att förhindra beroende hos patienter som använder HCl-läkemedel eller läkemedel som innehåller narkotiska eller psykotropiska ämnen (se Fimeas listor över sådana läkemedel). Avtal kan också användas för patienter vars tillgång till dessa läkemedel behöver begränsas av behandlingsmässiga skäl.

Apoteksavtal förutsätts för patienter som förskrivits buprenorfin-naloxonpreparat för substitutionsbehandling mot opioidberoende (SHM:s förordning om avgiftning och substitutionsbehandling med opioidläkemedel vid opioidberoende [642/2023](#)) eller esketamin-nässprej mot depression och som ska skaffa preparatet på apotek.

Parterna i avtalet är patienten som får behandlingen och den behandlande läkaren. Det valda avtalsapoteket spelar också en viktig roll och samarbetar med avtalsparterna.

När patienten skriver under avtalet förbinder hen sig till att i behandlingen med de läkemedel som avtalet gäller bara använda sig av en läkare eller en vårdplats och till att ta ut läkemedlen bara på ett apotek. Dessutom samtycker patienten till att det apotek hen valt får förmedla information om patientens situation till den behandlande läkaren. Apoteket meddelar också om avtalet till andra apotek som då inte expedierar HCl-läkemedel eller andra läkemedel som hör till avtalet åt patienten. Informationen förmedlas via apotekens gemensamma informationssäkrade nätverk.

1.2 Avtalsblanketten

Det finns en färdig blankett för apoteksavtal. För avtal om Spravato-behandling används en separat blankett. Blanketterna finns som bilaga till denna anvisning. Blanketterna kan också skrivas ut på adressen <https://www.apteekki.fi/tietoa-apteekeista/apteekkisopimusjarjestelma.html>.

1.3 Hävning av avtalet

Avtalet kan hävas av patienten eller läkaren.

1.3.1. Patienten

Patienten kan bara häva avtalet på mottagningen hos den behandlande läkare som anges i avtalet. Läkaren meddelar apoteket som anges i avtalet om att avtalet hävts och apoteket meddelar i sin tur andra apotek enligt överenskommen praxis.

1.3.2 Läkaren

Läkaren kan häva avtalet exempelvis om patienten uppför sig våldsamt eller hotfullt eller om patienten inte följer avtalet (till exempel ber om recept på de avtalade läkemedlen av andra läkare). Hävning av avtalet är inte en orsak till att avsluta patient-läkarrelationen, utan den övriga behandlingen ska fortsätta. Om en patient upprepade gånger uppför sig hotfullt eller våldsamt på apoteket bör läkaren häva avtalet även om patient-läkarrelationen fortsätter. Om den behandlande läkaren byts bör man skriva den nya läkarens namn i avtalet eller skriva ett nytt avtal.

1.3.3 Apoteket

Apoteket kan inte häva avtalet eftersom det inte är en avtalspart. Apoteket bör emellertid omedelbart meddela den behandlande läkaren om patienten uppför sig våldsamt eller hotfullt på apoteket. Läkaren bör också informeras om patienten inte följer avtalet, till exempel genom att försöka ta ut avtalsläkemedlen på andra apotek. Då kan den behandlande läkaren häva avtalet. Om avtalet hävs raderar apoteket avtalsuppgifterna från sitt register.

2 ANVISNINGAR TILL LÄKAREN

2.1 För vem lämpar sig avtalet?

Avtal kan användas för alla patienter som använder HCl-läkemedel eller läkemedel som innehåller narkotiska eller psykotropiska ämnen och som kan missbrukas. Avtal kan också användas för patienter vars tillgång till dessa läkemedel behöver begränsas av behandlingsmässiga skäl. Ett avtal förutsätts vid substitutionsbehandling av opioidberoende med preparat som innehåller buprenorfin och naloxon samt vid behandling av depression med esketamin-nässprej.

2.2 Vad förutsätter avtalet av den behandlande läkaren?

Avtalet förutsätter sakkunnighet och att läkaren med patientens samtycke sätter sig in i patientens tidigare sjukdomar och behandlingar och helhetssituation samt att läkaren är inställd på en långvarig patient-läkarrelation. Med avtalet kan man bara begränsa expeditionen av HCl-läkemedel samt läkemedel som innehåller narkotiska eller psykotropiska ämnen.

2.3 Vad förutsätter avtalet av patienten?

Patienten ska samtycka till att skriva under apoteksavtalet och till att läkaren sätter sig in i patientuppgifterna. Patienten behöver också vara motiverad till behandlingen.

2.4 Innan avtalet ingås

Ett avtal bör inte ingås innan man gjort en tillräcklig bedömning. Under bedömningsperioden försäkras man sig om att patienten är motiverad till behandlingen. Man tar också reda på de lämpliga doseringarna för patienten. En förutsättning för avtal är att patienten har regelbunden kontakt med läkaren.

2.5 Att ingå avtalet

Läkaren och patienten ingår avtalet. Läkaren skickar en kopia av avtalet till det apotek där patienten vill hämta ut sina läkemedel. Avtalets original exemplar sparas i patientjournalen.

2.6 Förskrivning av läkemedel åt en avtalspatient

Läkaren skriver läkemedlet, förpackningsstorleken, expeditionstidtabellen och bruksanvisningen på receptet.

2.7 När avtalet upphör

Om apoteksavtalet hävs eller upphör att gälla av någon annan anledning meddelar läkaren eller vårdenhetens personal detta till apoteket, som raderar avtalsuppgifterna från sitt register.

2 ANVISNINGAR TILL APOTEKET

3.1 Registrering av avtalet och informering

Avtalspatientens uppgifter registreras i apoteksavtalsregistret i avtalsapotekets informationssystem, via vilket andra apotek får information om avtalet om de behandlar patientens recept som innehåller avtalsläkemedel. Uppgifter som antecknas i apotekets informationssystem är:

- patientens förnamn, efternamn och personbeteckning
- datum då avtalet trädde i kraft och eventuellt slutdatum

Apoteket ser till att avtalspatienten vet hur informationen förmedlas mellan apoteken.

3.2 Expediering av avtalspatientens läkemedel

Avtalspatienten hämtar själv sina läkemedel på apoteket. Om patienten inte kan hämta sina läkemedel själv kontaktar apoteket den behandlande läkaren eller vårdenheten och kommer överens om tillvägagångssätten. Esketamin-nässprej får inte överlåtas åt patienten, utan apoteket levererar alltid läkemedlet till vårdplatsen. Den behandlande läkaren kan avbryta eller häva ett apoteksavtal. Patienten ska på begäran kunna uppvisa ett identitetsbevis när hen köper läkemedel. Apoteket får uppgiften om ett giltigt apoteksavtal på grundval av personbeteckningen.

Åt en avtalspatient expedieras HCl-läkemedel eller läkemedel som innehåller narkotiska eller psykotropiska ämnen bara från avtalsapoteket.

Vid expediering av läkemedel som inte ingår i avtalet förmedlas ingen information åt andra apotek. Sådana läkemedel kan expedieras av vilket apotek som helst.

Apoteket expedierar avtalsläkemedel enligt receptet, en specifik mängd och med ett visst intervall. Om patienten behöver sitt läkemedel tidigare än receptet tillåter kontaktar hen själv den behandlande läkaren eller vårdenheten, som informerar apoteket om ändringar.

Om apoteksavtalet hävs och läkemedel som patienten betalt blir kvar på apoteket levereras de till enheten där patienten vårdas.

APOTEKSAVTAL

För att effektivera min läkemedelsbehandling samtycker jag till följande arrangemang:

1. Jag berättar åt min behandlande läkare vilket apotek jag vill använda.
2. Läkaren antecknar uppgiften om apoteksavtalet i de elektroniska recepten för de läkemedel som omfattas av avtalet.
3. Jag handlar alltid personligen på apoteket och bevisar alltid min identitet.
4. Jag samtycker till att det apotek jag valt registrerar mitt apoteksavtal i apotekens gemensamma apoteksavtalsregister, så att andra apotek inte kan expediera avtalsläkemedlen åt mig.
5. Läkemedlen som omfattas av avtalet expedieras åt mig endast på recept som skrivits av de läkare och/eller den vårdplats som nämns i avtalet och endast från avtalsapoteket enligt receptets anvisningar.
6. Apoteket expedierar inte HCl-läkemedel eller narkotikaklassade läkemedel som inte hör till mitt behandlingsprogram åt mig (HCl = inverkar huvudsakligen på det centrala nervsystemet).
7. Apoteket får berätta för min behandlande läkare om sina observationer kring hur min behandling framskrider.
8. Detta avtal gäller till den ____ / ____ _____ eller tills det hävs tillsammans med den behandlande läkaren. Vårdplatsen meddelar apoteket om hävningen och annullerar recepten som ingick i avtalet.
9. Avtalsbrott kan leda till hävning av avtalet och kontroll av vårdplanen.
10. Våld, hot om våld eller annat oacceptabelt uppförande kan leda till hävning av avtalet och kontroll av vårdplanen.
11. Den behandlande läkaren annullerar recepten som ingår i avtalet när avtalet upphör att gälla/hävs. Efter detta expedierar avtalsapoteket inte längre avtalsläkemedlen.

Detta avtal gäller följande läkemedel:

- HCl-läkemedel
- Narkotikaklassade läkemedel

Apoteket jag valt: _____

Behandlande läkare: _____

Läkarens arbetsplats: _____

Plats och tid: _____

Patient: _____

Personbeteckning: _____

Underskrift: _____

Originalblanketten sparas på vårdenheten. En kopia av den undertecknade avtalsblanketten ges till patienten och en kopia skickas till det valda apoteket, som sparas avtalsuppgifterna i apoteksavtalsregistret. Andra apotek får information om avtalet från apoteksavtalsregistret om en avtalskund försöker ta ut avtalsläkemedel hos dem. När avtalet upphör att gälla raderar avtalsapoteket omedelbart uppgifterna från registret. Avtalskunden kan kontrollera sina uppgifter i registret kostnadsfritt en gång per år på avtalsapoteket.

SPRAVATO-APOTEKSAVTAL

Jag samtycker till följande arrangemang för min behandling med Spravato-nässprej:

Behandlingen med Spravato-nässprej förutsätter att läkemedlet administreras under uppsikt av en professionell person inom hälsovården, på en ändamålsenlig vårdplats. Till vårdtillfället hör administreringen av nässprejen jag köpte på apoteket samt övervakning efter det. Läkemedlets försäljningstillstånd innehåller villkoret att jag ingår ett apoteksavtal och att apoteket aldrig överlåter Spravato-nässprejen åt mig. Apoteket förmedlar läkemedlet till den vårdplats som anges i avtalet. Utan ett apoteksavtal kan apoteket inte expediera Spravato-nässprej.

I det här avtalet antecknas namnet på det apotek där jag vill skaffa Spravato-nässprejen som förskrivs åt mig. Jag befullmäktigar vårdplatsen att förmedla informationen om detta avtal till apoteket. Jag befullmäktigar också vårdplatsen och apoteket att sinsemellan komma överens om hur läkemedlet ska levereras till vårdplatsen.

Jag samtycker till att det apotek jag valt registrerar mitt apoteksavtal i apotekens gemensamma apoteksavtalsregister. Jag är medveten om att andra apotek än apoteket som anges i avtalet inte kan expediera HCl-läkemedel eller narkotikaklassade läkemedel åt mig så länge avtalet gäller (HCl = inverkar huvudsakligen på det centrala nervsystemet). Apoteket kan endast expediera HCl-läkemedel och narkotikaklassade läkemedel som förskrivits av den behandlande läkare som anges i avtalet. Jag samtycker till att apoteket som expedierar läkemedlen sparar informationen om detta avtal och hur Spravato-nässprejen ska levereras i apotekets kundregister.

Om jag vill byta apoteket som expedierar Spravato-nässprejen eller byta vårdplats kommer jag överens om det med både vårdplatsen och apoteket och ingår ett nytt apoteksavtal. Detta avtal gäller till den ____ / ____ 20____ eller tills det hävs tillsammans med den behandlande läkaren. Den behandlande läkaren eller vårdenhetens personal meddelar då apoteket om hävningen av avtalet.

Den behandlande läkaren annullerar recepten som ingår i avtalet när avtalet upphör att gälla/hävs. Efter det expedierar apoteket inte längre Spravato-nässprej åt mig.

Expedierande apotek: _____

Behandlande läkare: _____

Vårdplats: _____

Leveransadress (vårdplatsen): _____

Vårdplatsens telefonnummer: _____

Vårdplatsens kontaktperson: _____

Mer om leveransen: _____

Plats och tid: _____ / _____ 20_____

Kund: _____

Personbeteckning: _____

Kundens underskrift: _____

Originalblanketten sparas på vårdenheten. En kopia av den undertecknade avtalsblanketten ges till patienten och en kopia skickas till det valda apoteket, som sparar avtalsuppgifterna i apoteksavtalsregistret. Andra apotek får information om avtalet från apoteksavtalsregistret om en avtalskund försöker ta ut avtalsläkemedel hos dem. När avtalet upphör att gälla raderar avtalsapoteket omedelbart uppgifterna från registret. Avtalskunden kan kontrollera sina uppgifter i registret kostnadsfritt en gång per år på avtalsapoteket.

Apoteksavtal – anvisningar till läkare och apotek

Första versionen av avtalet utarbetades av en arbetsgrupp 2005. Arbetsgruppen bestod av följande personer:

Antti Holopainen, Järvenpää socialsjukhus/A-Klinikstiftelsen

Juha Oksanen, Rävvägens A-klinik, Helsingfors

Pirjo Pennanen, Rättsskyddscentralen för hälsovården

Sirpa Peura, Finlands Apotekareförbund

Johanna Kause, Finlands Apotekareförbund

Avtalet reviderades år 2009 i samband med en förnyelse av apotekens informationssystem. I arbetet deltog följande instanser och personer: Dataombudsmannens byrå, Sirpa Peura på Finlands Apotekareförbund, Markus Henriksson på Valvira och Terhi Hermanson på Social- och hälsovårdsministeriet.

Avtalet uppdaterades år 2013 när apoteken övergick till att sköta informationsförmedlingen som har att göra med avtalen på elektronisk väg via en centraliserad server samt år 2017 för att följa den nya förordningen om förskrivning av läkemedel.

Uppdateringen från 2022: Anvisningarna och avtalet uppdaterades för att följa EU:s dataskyddsförordning och villkoren i esketamin-nässprejens försäljningstillstånd.

Uppdatering 1/2025: uppdaterad laghänvisning och vägledning till mallar på apteekki.fi webbplats